

RESTA-14070

Oratio
De
Natura & Vigore
Ingeniorum Septentrionalium,

Quam,
Cum fasces Regia Academia Dorpatensis,
IV^{ta} Idus Decembris Anni MDC XCI.
in templo Cathedrali
usitatis deponeret caeremoniis,
habuit
LAURENTIUS MICRANDER,
Medicinæ D. & P.P.

— — — — —
D O R P A T I,
Excudit Johannes Brendeken, Acad. Typograph.

TARTU ULIKOOLI
RAAMATUKOGU

U 294 3077-x

Auditores,
Dignitate & honori-
bus illustres, eruditione &
meritis inclyti, literis & virtutibus con-
spicui atq; spectabiles.

Nondum Altissimus hujus
universi imaginem nostris subduxit
oculis, nondum stellæ in hocce terra-
neo specu micanti, Menti nostræ omnem dem-
sit splendorem, derogavitq; vim, cum eadem
mundi aspectabilis tantum non infinitam rerum
diversitatem, sensuum organis impressam, inq;
cerebro, quasi speculo depictam contemplans,
primam de Creatore earundem concipit cogni-
tionem. Illud quippe expansum subtilissimo re-
pletum athere, rutilantibusq; distinctum astris;

A

ille

ille diurnus, annuusq; eorundem motus; illa
fluentium corporum abyssus; hæc solidorum eo-
rundem congeries, tam variorum seminum fi-
dum conditorium, tamq; diversorum inde pul-
lulantium vegetabilium alma mater terra; hæcq;
animalium eandem calcantium admiranda varie-
tas, quid, nisi Creatorem Omnipotentem, infi-
nitum, eundemq; clementissimum rotundo lo-
quuntur ore, Ejusdemq; gloriæ & sapientiæ,
post verbum revelatum, amplissima certissimaq;
sunt præconia? Quod ipsum & divinus cecinit
vates, dicendo, *cœli enarrant gloriam Dei, & ope-
ra manuum Ejus annunciat firmamentum*, & ve-
teres Philosophi per Pani corpus hirsutum, rerum
diversitatem exprimens, ejusdemq; cornua in
acutum surgentia & ad cœlum usq; fastigiata,
rerum naturam instar pyramidis ab inferiori ad
superius acutam esse significantia, mysticè licet,
scienter tamen & ingeniosè indigitarunt. Et sa-
ne nulla non res nostræ obvia investigationi, nos
in sui Creatoris rapit admirationem, deducitq;
cognitionem. Hinc revelationis lumine desti-
tutis, amplissima rerum se ubiq; pandens natu-
ra, Dei Creatoris instillavit notitiam; adeo ut la-
tialis ille sermonis parens suo exclamarit tem-
pore, *nullam gentem esse tam feram, tamq; imman-
spectam, quæ non, etsi ignoret qualem Deum ha-
bere deceat, tamen habendum sciat. Quæ scientia,*
non

non tam ex reliquiis amissæ per lapsum imaginis,
quam ex mundi visibilis aspectu homini nasci-
tur. Illam enim cum exserit vim, quæ reliqua
longe antecellit animalia, rerum ideas pensitan-
do, inq; earundem ortum, sustentationem & con-
servationem inquirendo, amplissimam de Crea-
tore cogitandi nanciscitur occasionem. Certe
ut mentem nostram ex illa *Macrocosmi* contem-
platione summam percipere utilitatem, maxi-
maq; perfundi jucunditate, extra omnem dubi-
tationis positum est aleam, ita eandem se ipsam,
propriiq; domicilii machinam considerando,
haud minori, sed multo majori imbui notitia, ne-
minem inficias iturum spero. Quidquid enim
per universum diffusum contineat mundus, &
unquam sub cognitionem humanam cadere po-
terit, Spiritus & corpus, immortale & morta-
le, materiale & immateriale, in hocce exiguo
corpore homine, quasi in theatro contractum
concentratumq;, nostris non tantum sistitur obtu-
tibus; sed & Mens ipsa libera & sensibus solu-
ta, se sola, suaq; ratione utens, partim ad sui ip-
sius, partim ad Creatoris evehitur consideratio-
nem; adeoq; â priori, ut dicitur, sensuum mi-
nisterio destituta sublimiorem venatur cognitio-
nem; Quæ multis parasangis priorem illam, â re-
rum corporearum imaginibus & posteriori de-
ductam superat. Hinc omnia quodammodo

novit, qui semet ipsum rite novit, & nihil non ignorat, qui semetipsum ignorat, concatenata enim & indissolubilis tum sui ipsius, cum rerum aliarum est notitia. Unde ipsis gentilibus hanc, utpote viam ad felicitatem ducentem, jam olim Oraculum commendavit Delphicum, dicendo, *Noscete ipsum*. Hæc quippe Sapientie summa est, jam animæ magnalia, mox corporis naturam exhibens. Prudentiæ quoq; tam universalis quam civilis cardo in eo versari videtur, ut nos bene prius de nobismet ipsis antequam de aliis informemus, atq; quæ natura, quod ingenium, quæ inclinatio penes nos sit, in speculo tam Divino quam Politico diligenter contemplemur; Nec cum eo, quem nuntius ille divinus vultum in speculo considerasse, & illico qualis fuerit, oblitum fuisse notavit, nostræ sortis plane immemores densa *Philætiæ*, seu amoris proprii obruamur caligine, inq; ignorantie & stultitiæ præcipitemur abyssum; Sed ut proprio modulo nos ipse metiri, ingeniumq; lasciviam intra beatos modestiæ fines coercere, nec de nobis sublime nimis, neq; abjecte sentire discamus. Ne proinde nonnullorum peregrinantium more, inquilinis & domesticis neglectis vel spretis, rerum exoticarum atq; extra nos positarum inquisitioni omne impendere tempus, omnesq; intendere videamur nervos, paria mini quæso, Auditores, exiguo temporis momen-

to aliquam huius cognitionis considerem partem; atq; de natura & vigore ingeniorum septentrionalium, pro facultate ingenii sub gelido hyperboreo axe nati, obiter in præsentem verba faciam. Illum vero facundiæ defectum qui mihi non verborum lenociniis, sed rei veritati operam navanti facile oboriri posset, argumenti dignitatem abunde compensaturam confido.

Ut quod æthereum istud stellarum facibus seu totidem micantibus gemmis adornatum laquear, plusquam fulgentibus perfundit collustratq; radiis, istud principale fulgur, illud flammæ jubar, ille caloris fons, ille luminis autor & diei parens, illa vicissitudinum anni mater, illa beata universæ naturæ gratia, ut inquam istud astrorum maximum, eorundem Regem & Monarcham repræsentans, jugi & perenni suorum radiorum, influxu, uno, eodem & univoco in hæc sublunaria operatur modo, diversostamen in iisdem, variosq; produci cernimus effectus; nunc horum scilicet generationem & productionem, nunc illorum corruptionem, huius deniq; compositionem & indurationem, illius vero dissolutionem & colliquationem. Qui non soli eodem modo & æqualiter igneas undiq; vibranti particulas, sed partim materiæ terrestri easdem recipientis constitutioni, situi & distantiae, partim aliorum caelestium terrestriumq; corporum

influentiæ, & interpositioni adscribi possunt: Ita
coelestis illa in hocce terreo domicilio hospes,
illa simplissima substantia, Solis & Regis vicibus
in Microcosmo fungens, Anima rationalis, non
tantum ejusdem in omnibus individuïs, secun-
dum suam essentiam est perfectionis, quamq; se-
mel accepit vim & efficaciam, à primo sui in hoc-
ce argastulo ortu, utq; ad ultimum momentum,
quo ejus gaudet consortio, sartam tectam con-
servat, sed & eodem modo atq; univoce, termi-
no utar philosophico, suas continuat operatio-
nes, h. e. rerum imagines per phantasmata sibi
oblata contemplatur. Ut enim Rex throno in-
fidens regali, eorum quæ in regno, ejusdemq;
partibus maximè dissitis peraguntur, opera auxi-
lii q; ministrorum particeps fit, perq; eorundem
dexteritatem, diligentiam & fidelitatem, quæ in
vitam, actiones, moresq; civium inquirunt, vel
plenam & perfectam, vel superficialem imperfe-
ctamq; suorum nanciscitur notitiam, ita divini
illius luminis scintilla adhuc in Microcosmo mi-
cans, *Anima rationalis*, instar Monarchæ, uni
sui regni, machinæ hujus corporeæ, parti in-
hærens, per suos quasi emissarios, sensus, non tan-
tum in eorum quæ intra domicilii sui partes pe-
raguntur, sed & rerum externarum pervenit
cognitionem; dum earum motus, impressiones
& phantasmata recipit, imaginandoq; percipit.

Anima

Anima quippe illam quâ pollet, facultatem per-
cipiendi, judicandi & intelligendi, vinculis quam-
diu retinetur mortalitatis, ut plurimum circa
phantasmata considerata exercens, tantum
percipit, judiciiq; examini subicit, quantum
phantasia ipsi exhibet; Hæc autem tantum offert,
quantum Spiritus, subtilissima illa in sensationis
organis excubias agentia corpora, ex objecto-
rum impressionibus ipsi sistunt: Eodem ferme
modo ac in camera obscura per vitrum rerum
imagines ad vivum quasi depinguntur, rerum
quoq; ideæ, Animæ per sensus representantur.
Omnis namq; nostra cognitio, excepta spiritali
illa, mediantibus sensibus ex objectorum im-
pressionibus proficiscitur; Quin nec Mentis acies
in æterna, & sensibus non obvia intendi posse vi-
detur, nisi vis imaginatrix velut ex adverso incur-
rat, & corporeis similitudinibus res invisibiles ve-
stiat; adeoq; verum esse istud Peripateticorum e-
dictum, *nihil esse in intellectu, nisi quod prius fue-
rit in sensu*. Hinc quò aptior organorum stru-
ctura, quò melior calidi nativi temperies, eò fa-
cilius rerum imagines recipiuntur, promptius fi-
lamentis cerebri imprimuntur, Mentiq; citius si-
stuntur. Quæ easdem pari ac ab imaginatione
suo typo & indice, offeruntur promptitudine, per-
cipit & dijudicat. Adeoq; illa vestigiâ rerum re-
cipiendi promptitudo, illa eadem percipiendi fa-
cilitas,

cilitas, & retinendi renacitas, in quibus vis inge-
nii, illa Philosopho *εὐφροία* nuncupata quam maxi-
mè elucet, Animæ rationali suos non debet
natales. Aut hoc verum, aut Deus, quod absit
cogitatu, magis dictu, invidus, qui mortalium
aliam illis, magnis scilicet excellisq; instructam
doris, aliam his ejusmodi facultatibus destitu-
tam concessit Anumam. Ne itaq; recte rationis
dictamini contrarii, inq; S. Numen injurii, Ani-
mas rationales quoad perfectionem & imperfe-
ctionem substantialiter inter se differre, cum Ca-
preolo, Agidio, Ferario, Rubino, Academiæ
Parisiensis Doctoribus, aliisq; adstruamus, illud
animæ cor Platoni, illud Mentis lumen Aristoteli,
hominisq; decus Ciceroni, illam naturalem sa-
pientiam Isodoro dictam, illa nq; ingenii vim, &
actionum diversitatem, quâ quisq; mortaliu n ab
alio, quaq; ab aliò neq; consequi neq; discere aliquis
potest, sed talem quisq; obtinent, qualis ipsi à natu-
ra data est, Philosophi utar verbis, illam inquam
ingenii efficaciam, organorum dispositioni, &
exercitationi unicè adscribamus. Artifex quam-
vis excellentissimus quam mente artificii vel con-
sumatissimi concepit ideam, aptis & commodis
destitutus instrumentis opere ipso producere ut
nequit, ita illa in hoc machina non tam opera-
trix quam directrix Anima, nihil non corporeo-
rum peragit ope instrumentorum; Quorum per-
fectio

fectio perfectiori operationi sternit viam. Hæc
autem non arte & industria acquisita, sed insita
& congenita cuiq; ab ipsa contingit natura. Hinc
ille Veterum Philosophorum facile Princeps, libro
de Republica, tria ad juvenum perfectionem &
probitatem requiri statuit, *Naturam, Morem &
Rationem*; Et dicendi vi excellens Tullius se ob-
servasse fatetur, *multos homines excellenti animo
ac virtute fuisse, & sine doctrina, naturæ ipsius ha-
bitu prope divino, per se ipsos & moderatos & gra-
ves extitisse, sæpiusq; ad laudem atq; virtutem na-
turam sine doctrina, quam sine natura valuisse do-
ctrinam.* Hac naturæ felicitate beatos, ad o-
mnes scientias ingenuasq; artes discendas faciles
esse, nihilq; nō sublimè attingere, ipsa satis superq;
ut probat experientia, ita quæ illa sit Natura, in
quo consistat, undeque suam ducat originem, eò
explicatu difficilius, quod rerum naturalium ru-
spatores, hoc ipsum variis diversisq; sententiis irre-
ritū clarè & distinctè non satis explicarunt; quibus
recensendis occupatos nos dies cum destitueret,
quæ rationis lance ponderata, veritatis æquilibrio
proximè accedere videntur, obiter differam. Illud
rerum naturalium exordium, illam vim pla-
sticam omni creaturæ primâ Creatoris benedi-
ctione, (*crescite & multiplicamini*), concessam,
partem seminis fecundam, *τὸ γόνιμον* Aristoteli
dictam, ipsamq; adeò Naturam si dixerim, nec
B rationis

rationis perceptioni arduum, neq; veritati incongruens quid me dicturum reor. Cœlestis quippe ille terrestri seminis parti incarcerationis spiritus, omnipotentiae divinae character, *calidum insitum & conmatum Philosophis dictus*, vi volatili, fermentativa & elastica in ovo materno se expandens, *Calido* universali, subtilissimæ mundi parti, spiritui astrali & æthereo, Animæ mundi veteribus dictæ, primam influendi occasionem dat, aperitq; viam. Quod universale calidum eo majori copia se seminali insinuat liquori, arctiori q; cum eodem jungit ligatq; nexu, quò idem subtiliori partium mixtura propius ejus accedit constitutioni & essentiae. Unde genitale calidum novi fomenti accessu auctum, suæ conservationi studens, filamenta nervorum, per quos feratur, texturam viscerum, alimenta in sui nutritionem paraturorum, stamina partium, reliquarum fulcimenta futura, instar architecti, deducit, struit, fabricat. Quam itaq; membra connexionem, quam viscera texturam, quod rutilans ille per arteriosos & venosos canales fluens liquor, una cum reliquis machinæ humanæ partibus, habet temperamentum, seminali illi spiritui, quem *ἀρχήγονον* *ἱσχυρόν* Sophi vocarunt, debent. Qui purus, serenus, lucidus & temperatus, purum, temperatum, beneq; dispositum format corpus. Hinc non tam cerebri, nervosiq; systematis subtilitatem, mol-

litiem

litiem crassitiemq;, nec capitis magni vel parvi structuram cum Galeno & Aristotele, quam *hereditarium & radicale illud spirituum temperamentum*, faciliori difficilioriq; idearum receptioni conferre adserimus, idq; primam & primariam diversitatis ingeniorum causam. Illæ naturales vitalesq; inclinationes, quibus unus ad hanc, alter ad illam scientiam artemq; discendam pronus est, illa loquelæ, morum & gestuum similitudo, qua liberi parentes, natorum alius alium refert, ex quo alio, quam hocce derivanda venit fontes sic alacres, prompti, ingenioq; aureo gaudentes, *quibus de meliori luto finxit præcordia titan*, nulla externâ ex morbo vel perversa educatione interveniente causâ, liberos pari indolis vi pollentes ut plurimum progenerant, unde istud proverbium, *fortes generantur fortibus & bonis*; Contra vero inertes & plumbei ingenii homines prolem indolis vigore destitutam non raro edunt. Ut enim mores, quod jam olim ille Jatricæ Artisan- tistes observavit Galenus, ita & ingenia sequuntur temperamentum corporis. Et nisi hoc niterentur fundamento, qui partim cum ætate, ratione climatis, nutritionis & educationis, partim per morborum insultus tam varios subiret mutationes? ut qui in florida ætate ingenio viguerint, in profectiori torpescant, qui sani infelicem haberint, iisdem morbo vexati felicem nacti sint indo-

B2

lem

lem, quod ipsum historiis Medicis facile esset probatu, si id hic ageretur. *Maximè* autem commodam ingenii claritati *hanc* putamus temperiem, cum spiritus puri mediocriter subtiles & ætherei, iusta copia in nervorum tubulos influendo, eosdem nec distendi nimis, neq; flaccescere sinunt, sed parvum exiguitate nec plus iusto divisi, neq; earundem mole & tenacitate nimis coacti, objectorum in organa sensationis impingentium motus facile recipiunt, firmiter retinent, & communi fideliter communicant sensorio. Quos naturæ benignitas hocce spirituum æquilibrio beavit, illi nec celeres & præcoces, neq; tardi & stupidi, sed grata mediocritate temperati & excellentes sunt, in quibus natura cum arte æqualiter cernat. Quod animæ sapientis temperamentum ille artis sacræ parens Hippocrates jam olim agnovit, dicendo: porro de animæ sapientia ac desipientia hoc modo se res habet, quod humidissimum est in igne & siccissimum in aqua, si in corpore temperamentum acceperint, sapientissima sunt. Quibus verbis, hic civitate latiali donatis, concisè licet, nervosè tamen ille naturæ mysta humidum radicale ignis, & calidum innatum aquæ expressit, quæ duo elementa inter se temperata corporis nostri spiritum, seu Archeum constituunt. Cujus temperies, quæ hæreditaria & connata audit, à sanguinis & membrorum ascitiis & acquisi-

ta licet transformari nequeat, ut idem cuius jam modo celebravi nomen, contestatus est autor, pronunciando *Naturam obscuram transformare non esse possibile*; multum tamen alterari potest; alimenta quippe, regiones, exercitia & educationes, magna vi temperamenta alterandi polent. Verum, cum quam sanguis habet musturam, quam partes posituram, Spiritui miscenti & moventi debeant; hic cum Galeno & Aristotele non prodest sollicitè inquirere, an temperamentum sanguineum, cholicum vel melancholicum, an vero cholicum melancholicum junctum maximum ingenio conciliet vigorem. Hanc vero naturæ benignitatem experti, in quæ hæreditaria illa nobilitas, si quæ datur, collocanda ut est, ita non tam sublimioris, uti nonnulli sibi imaginari solent, quam inferioris sortis hominibus eam non raro contingere observare licet, debita non adhibitâ exercitatione sæpe valde degenerant. Unde quod Heroum filii noxa fuerint, jam multorum exempla comprobarunt. Ut enim semina, quamvis nobilissima, nisi terræ molli & exultæ commissa, nisi calidi universalis foris calefacta, nisi pluviali nectare humectata, nullum vel exiguum ferunt fructum; pari fere modo præstantissima ingeniorum semina, nisi rerum honestarum simulacris involuta, nisi sapientiæ sale condita, roridoq; virtutum liquore aspersa,

sæpe vitiorum & illecebrarum spinis oppressa
marcescunt, putrescunt.

Verum enim vero Vos, Auditores, ingenii
præstantiam ex quibus in genere manat fontibus,
jam ex dictis quodammodo percepisse spero:
hanc vero genti sub gelidis degenti trionibus
attribuere an audeam, & Vos audiendi ex-
spectatione suspensos, & me edicendo hæsi-
tantes percipio. Ast Dei omnipotentis ineffabi-
lem clementiam, qua Spiritum suum in Aquilo-
ne quieturum, per diserta prædixit Sacrorum
Vatum ora, naturamq; minime novercam, sed
in dispartendis ingeniorum dotibus perquam ju-
stam & benignam matrem, unâ cum aliis ex
Hyperboreorum actionibus, corporibus & mo-
ribus deductis rationibus, accuratiori rationis
indagini cum subijcimus, quale populo Se-
ptentrionali concedendum sit ingenium, vel me-
tacente, & Vobis, Auditores, innotescit, & mi-
hi idem in præsentis adstruendi declarandiq;, o-
mnis non tantum adimitur metus, sed & sum-
ma additur fiducia. *Illa* proinde ingenii vis,
quam primi parentes universali terræ inundatio-
ne superstites suis communicarunt filiis, quamq;
Japhetus insulas gentium, hasq; Septentrionales
incolens oras, in suos disseminavit posteros, si in
aliquâ, certe non alia magis quam Hyperborea
gente adhuc viget floretq;. Si enim verum,
qualis

qualis causa talis effectus, si verum, ut quidem ve-
rissimum, quod ab ipso veritatis ore profectum,
bona arbor bonos producit fructus, sequitur utiq;
Japhetum Septentrionalium parentem, eundem
ingenii vigorem, quem ipsi haud minorem quam
fratri Semo, à genitore Noacho *fluxu seminis*
communicatum fuisse, tum naturæ lex, cum
actiones ejus comprobarunt, in suos propagasse
liberos. Audivistis autem, Auditores, clarita-
tem indolis, Spirituum subtilitati, ceu proprio
inniti fulcro; eorumq; ingenia, nec præcocia
nimis, neq; tarda, sed firma, agilia, verbo ex-
cellentia existere, quorum Spiritus subtiles tem-
peratâ calidi & humidi gaudent constitutione:
Jam vero Aquilonarium corpora, frigore exter-
no constricta, adeoq; minutissima fibrarum,
filamentorumq; interstitia habentia, cum subti-
lissimum suis poris recipiunt ætherem, tum hu-
midum feri, quod alias in rariori corporis textu-
ra citius evaporaret, coarctant magisq; retinent;
adeoq; non tantum subtiles vehunt spiritus, sed
& optimo, utpote vitæ accommodatissimo, *Ca-
lidi & humidi* gaudent temperamento. Hinc
cum majorem calidi habeant copiam, juxta illud
Hippocratis, *Ventre hyeme calidiores*, majori
quoq; indigent fomento, unde plus cibi appeten-
tes, majoraq; inde nutrimenta capientes corpo-
ris proceritate, robore & venustate, animi vero
magni-

magnitudine & vigore, australes & Orientales
omni superarunt aëre. Quod ipsum variorum tam
Veterum, quam recentiorum Autorum consen-
su, diversisq; rationibus, ex corporum, cum ho-
minum tum brutorum, in terra boreali viven-
tium, naturâ deductis ulterius adstruere haud
intermitterem, nisi experientia ipsa omni ratio-
ne potior, id satis superq; evinceret; adeoq; cœ-
lo stellas, mari aquas, igni lucem addere velle
viderer. Audiamus saltem Veterum unicum,
artis nostræ si non fundatorem, certe restaura-
torem celebrem Cœum, hoc modo, libro de aeri-
bus, aquis & locis, hanc rem explicantem; *Qua-
re etiam magnanimos magis eos, qui Europam in-
colunt, Asiaticis iudico; ut & Capite LVIII. ejus-
dem libri; Ubi autem Regio est nuda, naturâ mu-
nita & aspera, quæq; & a frigore hyberno prema-
tur, & a sole æstivo exuratur, ibi duros & robu-
stos, articulisq; probe disjunctis, vegetos & hirsutos
reperias homines, in quibus à natura laboris tole-
rantia & vigilantia insit: quiq; mores habeant per-
tinaces, ad iram proclives, & contumaces, ma-
gisq; feritate participantibus quam mansuetudine; in-
super ad artes etiam acutiores & plus solertes, &
ad res bellicas gerendas aptiores.* Omnia egregia
veritati quam proximè accedunt, modo feritas
illa, quam Europeis addit, quæq; omni genti per
naturam competit, & non nisi per institutionem,
& studio

& studio philosophiæ corrigi potest, recte intel-
ligatur. Boreales namq; mundi plagas ab æqua-
tore remotiores qui inhabitant, corporis non
tantum robore, quod nec insitum calorem exte-
rior excedens evocet, neq; frigus ambiens hu-
morem perurat, sed & animi vigore, gentes lo-
ca lineæ meridionali propiora incolentes mul-
tum antecellunt. Et quid ni antecellerent?
Cum illa *ἰσχυρὰ ὁρμή*, seu impetum facientia
Hippocrati, illa ætherea Galeno dicta corpora, illi
sensuum & motuum artifices, illi vitæ autores,
non aliis, magis quam his, pura, serena & luci-
da contingant: Pura, quia ex sanguine non otio
& quiete torpescente, sed per indefessum laborem,
variamq; aeris alimentorumq; mutationem arte-
nuato generantur: Serena vero & lucida, quia
per membra non calore externo resoluta, sed fri-
gore constricta non crassus & nebulosus aer, sed
puru illud & serenum astrorum lumen, occul-
tus ille vitæ cibus, spiritus ruit æthereus: Qui
vitæ instrumento, Archeo Microcosmi, se jun-
gens eundem fovet, suscitatur, vegetatur. Ne vero
quis cogitet borealem aerem, tempore brumali,
quo sol maximè obliquos in oras polares mittit
radios, crassum & impurum esse, sciat illum
tunc maximè purum & serenum existere; Glo-
buli quippe cœlestes à particulis solaribus minus
moti, se invicem arctius tangunt, premuntq;,
C
adeoq;

adeoq; particulas crassiores, terrestres & aquo-
fas excludentes non nisi subtilissimam mundi ma-
teriam admittunt, suisq; recipiunt poris. *Animi*
autem vim corporis vigorem naturaliter sequi,
nemo unquam negabit, præter Wolfgangum
Heiderum quondam Professore Genensem, qui
in Oratione de Germanorum Veterum & recen-
tiorum collatione, *gentes robore corporis pollentes,*
acumine mentis fere destitui, idq; plerisq; septentrio-
nalium evenire, sine ratione adfirmavit. Corpore
enim vigentes, membrorum aptâ conformatio-
ne, sanguinis optima temperie, spirituum iusta
copia, & jugi gaudent influxu, quæ omnia, cor-
pore agiles, animo promptos & solertes non pos-
sunt non reddere homines. Quod vero illa na-
turalis ingenii vis institutione, & iusta cultura
destituta, non raro in *ferocitatem* degeneret, &
ubi se non virtutum, vitiorum prodat exercitio,
non naturæ, ejusq; clementissimo auctori, sed e-
ducationi vel neglectæ vel praviæ imputari debet.
Ingenium namq; quamquam sponte nascitur,
studio m. & doctrina plurimum adjuvatur; adeo
ut difficile dictu sit, utrum plus adferat ingenii
laudem *natura* an *diligentia*; sane si parti utri-
bet omnino alteram detraxeris, natura sine do-
ctrina multum valebit, doctrina nulla sine natu-
ra esse poterit, Quintiliani mea ut faciam verba.
Quam vero Arctoi Orbis incolæ ex naturæ beni-
gnitate,

gnitate, ut jam audivistis, nacti fuere indolis effi-
caciâ, omnes iisdem exercitiis & artibus non
excoluisse facile ei patebit, qui pro locorum, quæ
incolebant, diversitate, eos diversis quoq; se
assuefecisse laboribus perpendit. Terras namq;
informes, faxis arboribusq; obsitas, cultu & a-
spectu tristes qui acceperere excolendas, non aliis,
quam quæ culturæ terræ, vitæq; subsidiis maxi-
mè conducebant, utpote sylvarum cæsuræ, saxo-
rum congestioni, agrorum explanationi, fera-
rum venationi, pisciumq; capturæ, vacabant
exercitiis. Qui vero planiora cultuq; faciliora
invenere loca, de laboris tolerantia & illa Ma-
jorum diligentia multum temporis tractu *remisere*;
adeoq; desidîa se dederunt; voluptatumq; ille-
cebris, fertiliori terra plura libidinum fomenta
suppeditante, magis magisq; se contamina-
runt. Cumq; exercitium mediocre, & labor
tantum non excedens, membra robusta, lacertos
fortes, corpus vegetum, spiritus vividos, ani-
mumq; reddat acutum, juxta illud Plinii, *culta-*
râ corporis animus sustinetur; illi Borealiû na-
tivam ingeniorum vim, quam maxime incorruptâ
excultamq; servarunt, quibus minor locorum fer-
tilitas, cum mediocre corporis exercitium impo-
suit, tum angustius tempus, occasionesq; rari-
ores se libidinibus maculandi exhibuit. Sic ma-
jorum nostri antiquissimi, Scythæ & Gothi terram

Septentrionis polo propiorem saxosam & minus fer-
tilem, olim Scandiam, nunc Sveciam & Norve-
giam nuncupatam incolentes, paupertate magi-
stra, officia continuæ sobrietatis exercentes, na-
tivam coporis animiq; vim non tantum diutissi-
me illasam retinuisse, sed & variis scientiis arti-
busq; mirum in modum excoluisse, res ab illis præ-
claræ gestæ, earumq; monimenta, varia me-
moræ annaliumq; genera, abunde testantur.
Illæ copiosissimæ coloniae in vicinas terras missæ,
illi numero & fortitudine conspicui exercitus,
gentium terrores, quibus reliquas totius Europæ
partes, gentium Officina, Scandia sibi subjecit,
quid nisi populi *Gothici Sobrietatem & castitatem*
rotundo loquitur ore? quibus tum corporis a-
nimiq; robur, cum prolis summam obtinuit foe-
cunditatem. Illa poetica carmina, Scaldæ di-
cta, quibus antiquissimi Hyperborei annalium
vices supplebant, quid nisi eorundem insignium
virtutum & ingenii excellentis verissima sunt præ-
conia? quibus se inter Europeos primos, & res
memoria dignas perpetrasse, & *vigorem in-
genii*, quo easdem posteris communicare nove-
runt, certo certius demonstrarunt. Illa aurea
ab Iduna in Septentrione conservata, ab Hercu-
le abrepta, inq; Ægyptum ablata deinceps vero
Septentrionalibus à Minerva restituta poma, una
cum Virga Mercurii, & characteribus runicis ipsi
in scul-

in sculptis, quid inquam aliud, quam stupendissi-
mi illius artificii, literarum inventionem hyper-
boreis vindicant. Quas felici sydere inventas
partim loci egestate pressi, partim bellis, vicino-
rumq; incursionibus occupati, aliqua temporis
intercapedine, pro ingenii modulo excolere quod
intermiserint, cum de salute & libertate solliciti
præclara facere quam scribere maluerint; haud
mirum, si exterorum nonnulli, otio & rerum co-
piâ abundantes, acceptas à Gothiis literas, char-
tâ, prælo, & typis inventis, auxerint magisq;
excoluerint, cum inventis addere facile sit; Sed
admiratione dignius, quod isti ejusmodi subsi-
diis adjuti, tam in spiritali, quam Naturali
scientia vix tantum ac Septentrionales illi profe-
cerint. Quanta enim venerationi religio illis
semper fuerit; quantâ certitudine animæ immor-
talitatem crediderint; quâ animi constantia mor-
tem oppetierint, quoq; inextinguibili desiderio
perveniendi in Deorum patriam, illud animarum
fratrum defunctorum receptaculum, Valhallam
& Gudheim illis appellatum, arserint; Deorum
quamvis idolorum cultus, mortis contemptus,
vivorumq; concremationes, vetustissimis septen-
trionalium Gothiis receptæ & usitatæ satis superq;
declarant. Quam vero Coeli in hæc subluna-
ria operationes, astrorum motus, mineralium
deniq; animalium & vegetabilium vires accuratè

2000
observarint, vulgi nostri de temporum tempesta-
tisq; vicissitudinibus præagia, runici scipiones,
ægotantium medelæ, agrorum culturæ, variæq;
aliæ ingeniosæ actiones abunde probant. Quan-
tum vero lumen stupendis literarum facibus pri-
mitus à nostris majoribus accensis (horrendis ido-
latriæ tenebris dispulsis, & fœdis papalibus su-
perstitionibus eradicatis) à fulgentissima Christia-
na accesserit religione, quantaq; artes libera-
les nonnullis seculis ceperint incrementa, purus
S. Numinis cultus, clarissima evangelica religio,
vera Catholica fides, tot deniq; eruditorum coe-
tus, & literarum Officinæ, certissima evidentissi-
maq; sunt documenta. Et ne quid heic de Se-
ptentrionalium moribus, ingeniorum nonnun-
quam certissimis indicibus, illa scilicet Gothorum
sinceritate, modestia & fide, dicam; ad quas vir-
tutes naturali quadam ut feruntur propensione,
ita easdem nativas & illibatas quam diutissime
conservant, quando ab exterorum *fastu, arro-
gantia & astutia* non contaminantur; Cum non
tam ex Corporis, *Organi Mentis*, constitutione,
quam ex Voluntatis ejusdem circa actiones de-
terminatione, ceu proprio fluant fonte, amplis-
simamq; adhuc dicendi suppedient materiam;
Hisce subsisto, siquidem quæ de *Natura & vigore*
ingeniorum Septentrionalium, secundum
Naturæ leges, hac vice, dicere con-
stituerim, dixerim.

12855A